

Sygn. akt III AUa 211/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak SSO del. Beata Golba – Kilian
Protokolant:	sekretarz sądowy Urszula Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2019 r. w Gdańsku

sprawy J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 listopada 2018 r., sygn. akt VI U 1437/18

- 1) oddala apelację;
- 2) odstępuje od obciążenia ubezpieczonej obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba–Kilian

Sygn. akt III AUa 211/19

UZASADNIENIE

rozstrzygnięcia zawartego w punkcie drugim wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 czerwca 2019 r.

Decyzją z dnia 16 maja 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił J. S. prawa do emerytury, ponieważ nie osiągnęła ona wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego oraz nie kontynuowała ubezpieczeń emerytalnego i rentowych

po osiągnięciu wieku emerytalnego. Organ rentowy uznał za udowodnione okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze 12 lat, 11 miesięcy i 9 dni.

Od powyższej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie wskazując na trudną sytuację osobistą i materialną oraz domagając się przyznania prawa do emerytury.

Organ rentowy wniosł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 listopada 2018 r. w sprawie VI U 1437/18 oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 27 i 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej ustawa emerytalna) wskazując, że ubezpieczona urodzona (...) wiek emerytalny wynoszący

60 lat osiągnęła (...) W związku z tym, że okresy składkowe i nieskładkowe ubezpieczonej są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, ubezpieczona domagała się uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym od stycznia 1971 r. do 1975 r. stosownie do treści art. 10 ust.

1 ustawy emerytalnej. Ubezpieczona w latach 1971-1975, kiedy była współwłaścicielką gospodarstwa rolnego, pozostawała także w zatrudnieniu (do lutego 1974 r.) oraz iż w sezonie zimowym nie wykonywała żadnych prac w gospodarstwie, Sąd Okręgowy uznał, że praca ubezpieczonej

w gospodarstwie miała charakter jedynie sezonowy i doraźny. Okres takiej pracy nie może zostać zakwalifikowany jako okres uzupełniający w celu nabycia prawa do emerytury na podstawie art.

28 ustawy emerytalnej. W konsekwencji, ubezpieczona J. S. legitymująca się okresami składkowymi i nieskładkowymi w łącznym wymiarze 12 lat, 11 miesięcy i 9 dni, nie spełniła wszystkich przesłanek niezbędnych do nabycia prawa do emerytury.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczyni wskazując, że posiada okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze co najmniej 15 lat i 1 miesiąc, a więc ma prawo do emerytury. Ponadto wskazała, że przy obecnym dochodzie jej rodziny wynoszącym 1.470 zł na miesiąc nie może pokryć bieżących wydatków m.in. związanych z zakupami opału na zimę czy potrzebą skorzystania z opieki lekarskiej w ramach NFZ. Na fatalny obecny stan emocjonalny jej i jej męża ma wpływ dodatkowy bardzo zły stan psychiczny, niesprawność fizyczna i bóle wynikających z nieleczonych na bieżąco chorób oraz częściowe zaniki pamięci.

Ubezpieczona załączyła do apelacji pismo Starosty (...) z dnia 10 września 2018 r. i Burmistrza P. z dnia 8 października 2018 r. (k. 52-53 a.s.).

Organ rentowy w odpowiedzi na apelację wniosł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny w punkcie drugim wyroku na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył wnioskodawczyni kosztami zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Stosownie do treści art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

W niniejszej sprawie to ubezpieczona jest stroną przegrywającą spór, jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczności rozpoznawanej sprawy przemawiają za odstąpieniem od obciążania jej kosztami zastępstwa procesowego pozwanego organu rentowego na podstawie art. 102 k.p.c.

Art. 102 k.p.c. realizuje zasadę słuszności, stosownie do którego w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane

z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.).

Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, przedawnienie, prekluzja, podstawa oddalenia żądania, zgodność zamiarów stron w sprawach dotyczących stosunku prawnego, który może być ukształtowany tylko wyrokiem, szczególna zawilość lub precedensowy charakter sprawy albo subiektywne przekonanie powoda co do zasadności zgłoszonego roszczenia - trudne do zweryfikowania a limine, a ponadto sposób prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą albo niesumienne lub oczywiście niewłaściwe postępowanie strony wygrywającej, która w ten sposób wywołała proces i koszty połączone z jego prowadzeniem. Zalicza się do nich także okoliczność, że rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na podstawie faktów ustalonych na podstawie dowodów dopuszczonych przez sąd z urzędu, jak również niewspółmierność wysokości kosztów pomocy prawnej poniesionych przez stronę wygrywającą proces do stopnia zawilości sprawy i nakładu pracy pełnomocnika.

Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 1 grudnia 2011 r., I CZ 26/11, niepubl. oraz 25 sierpnia 2011 r., II CZ 51/11, niepubl.).

Podkreślić należy również, że sposób skorzystania z przepisu art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstępianie, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od generalnej zasady obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór. Ustalenie, czy w danych okolicznościach zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione” ustawodawca pozostawia swobodnej ocenie sądu, która następuje niezależnie od przyznanego zwolnienia od kosztów sądowych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 marca 2017 r., I ACa 2389/15, LEX nr 2278167).

Zaistniała w rozpoznawanej sprawie sytuacja przemawiała za nietrafnością zastosowania zasady odpowiedzialności za wynik sprawy oraz przyjęciem, że obciążenie odwołującej się kosztami postępowania nawet w części kolidowałoby z odczuciem słuszności. Charakter roszczenia i jego znaczenie dla wnioskodawczyni (prawo do emerytury) usprawiedliwiało dążenie do poddania kontroli sądowej decyzji organu rentowego. Nie było podstaw do uznania, że decyzja odwołującej się związana z zaskarżeniem decyzji została podjęta bez należytego rozważenia i oceny ryzyka przegrania sprawy w postępowaniu sądowym, także w odniesieniu do zasad ponoszenia kosztów tego postępowania. Te okoliczności, należące do przebiegu postępowania w połączeniu z trudną majątkową, życiową i zdrowotną sytuacją wnioskodawczyni, której odmówiono prawa do świadczenia emerytalnego świadczyły za spełnieniem przesłanek przewidzianych w art. 102 k.p.c. W opisanej sytuacji obciążanie ubezpieczonej kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w niniejszej sprawie pozostawałoby w sprzeczności ze społecznym poczuciem sprawiedliwości.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba–Kilian